

Vlaanderen
verbeelding werkt

Jeugdonderzoeksplatform

Facts and Figures: slachtofferschap van (cyber)pesten¹

1. Inleiding

Pesten is een welgekend fenomeen, er bestaat dan ook een aanzienlijke onderzoekstraditie naar dit onderwerp. Pestgedrag wordt vaak gedefinieerd volgens de definitie van Olweus (1993), die als één van de eerste empirisch onderzoek uitvoerde naar pesten in schoolcontext, namelijk: “herhaaldelijke acties met negatieve intenties waarbij er sprake is van een machtsongelijkheid tussen dader en slachtoffer die zowel sociaal, fysiek als psychologisch kan zijn”.

Naast het klassieke pesten in schoolcontext, bestaat ook cyberpesten. Door de snelle ontwikkeling van technologieën de afgelopen jaren gaat het hier om een meer recente bezorgdheid (Beckman, Hagquis & Hellström, 2013; Livingstone & Smith, 2014; Varela, 2018). Cyberpesten vertoont gelijkenissen met het klassieke pesten (Symons, Ponnet & Walrave, 2018) en wordt daarom ook vaak aan de hand van gelijkaardige definitie als hierboven benaderd, met het verschil dat het zich in de elektronische context afspeelt (Beckman, Hagquis & Hellström, 2013; Livingstone & Smith, 2014). Van cyberpesten wordt het beeld geschetst dat het veel voorkomt en zorgt voor veel “nieuwe” slachtoffers naast deze van klassiek pesten (pesten op school; Olweus, 2012).

Om cyberpesten in een gepast perspectief te bekijken, is het nodig om het fenomeen te onderzoeken in de context van pesten in het algemeen (Olweus, 2012). In deze *facts and figures* wordt daarom ten eerste nagegaan wat **de prevalentie is van (cyber)pesten bij de grootstedelijke schoolgaande jeugd**. Omdat (cyber)pesten voor de betrokken adolescenten daarnaast een negatieve impact kan hebben (Moore, 2011; Olweus, 2012), wordt ten tweede bekeken **in welke mate de levenstevredenheid verschilt tussen jongeren die al dan niet gepest zijn** in de laatste 12 maanden. De gebruikte cijfergegevens zijn afkomstig uit de JOP-schoolmonitor van 2018. Een grootschalige bevraging bij jongeren uit het Nederlandstalig secundair onderwijs, waarbij aan de hand van een ‘grootstedelijke’

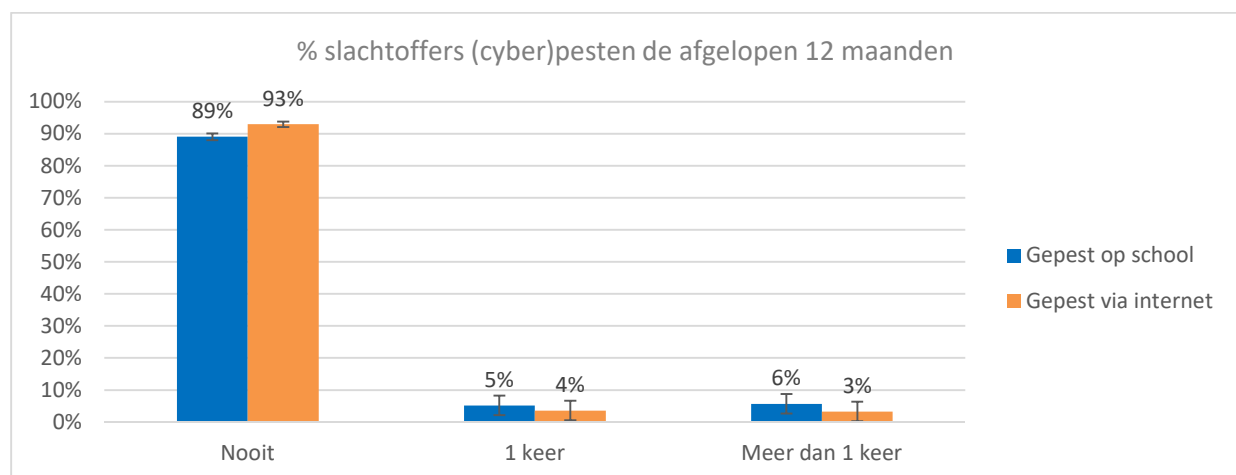
¹ Zie ook de vorige F&F over pesten: https://www.jeugdonderzoeksplatform.be/files/Facts_and_Figures_Pesten.pdf

steekproef 6118 jongeren uit 59 scholen in Antwerpen, Brussel en Gent werden bevestigd. Hier wordt enkel gebruik gemaakt van de cijfers die betrekking hebben op de tweede en derde graad van het Nederlandstalig secundair onderwijs.

Twee nuances moeten hierbij gemaakt worden. Ten eerste gaat het in de JOP-monitor om zelf gerapporteerde cijfergegevens over slachtofferschap van (cyber)pesten. Het gaat hier dus niet om een allesomvattende weergave van het slachtofferschap van (cyber)pesten onder grootstedelijke jongeren uit de tweede en derde graad van het Nederlandstalig secundair onderwijs. Ten tweede verschillen exacte prevalentiecijfers sterk van studie tot studie afhankelijk van de gebruikte meetinstrumenten (Symons, Ponnet & Walrave, 2018). Hierdoor is het ook moeilijk om verschillende studies te vergelijken aangezien dit mogelijk zorgt voor onjuiste conclusies (Varela, 2018). De toetsing van de JOP-data aan andere onderzoeken dient bijgevolg met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd te worden.

2. Prevalentie van (cyber)pesten onder grootstedelijke jongeren

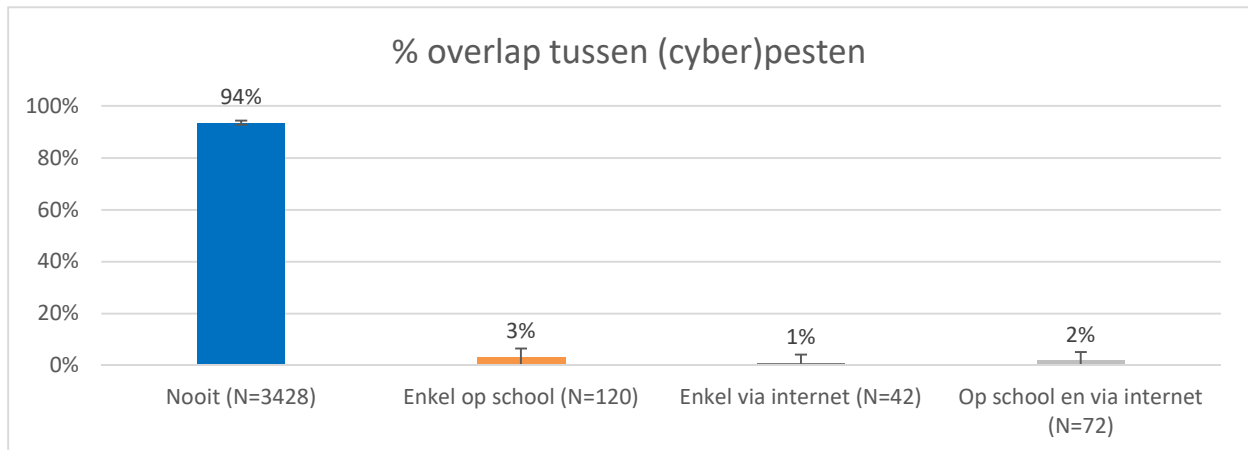
Figuur 1 geeft meer inzicht op welke wijze grootstedelijke jongeren uit het Nederlandstalig secundair onderwijs aangaven gepest te zijn. De overgrote meerderheid geeft te kennen nooit gepest te zijn. 5% van de leerlingen is al eens gepest geweest op school en 6% reeds meerdere keren. Voor cyberpesten gaat het om respectievelijk 4% en 3%. Hoewel het verschil hier klein is, komt dit overeen met eerder studies dat klassiek pesten meer voorkomt dan cyberpesten (Beckman, Hagquis & Hellström, 2013). Eveneens in lijn met voorgaand onderzoek is dat de prevalentie van zowel klassiek pesten als cyberpesten daalt naarmate het meer dan één keer voorkomt (Livingstone & Smith, 2014).

Figuur 1. Prevalentie slachtofferschap (cyber)pesten de afgelopen 12 maanden

Wanneer wordt gekeken naar de overlap tussen slachtoffers van klassiek pesten en slachtoffers van cyberpesten valt op dat slechts een klein aantal van de adolescenten enkel op school (3%) of enkel via het internet (3%) gepest werd de afgelopen 12 maanden (zie figuur 2). Het aantal jongeren dat zowel op school als via het internet gepest is de afgelopen 12 maanden is van dezelfde grootorde (2%).

Tegenover het aantal jongeren dat nooit gepest werd de afgelopen 12 maanden (N=3428) kan bijgevolg geconcludeerd worden dat cyberpesten slechts voor een klein aantal 'nieuwe' slachtoffers zorgde in deze steekproef (N=42). Voor een iets grotere groep van jongeren (N=72) is er overlap vast te stellen tussen slachtofferschap van klassiek pesten en pesten via internet. Wat ook bij de resultaten van het onderzoek van Olweus (2012) het geval bleek te zijn. Het grootste deel van de leerlingen dat gepest wordt, heeft dit echter enkel op school ervaren. Wat op zijn beurt overeenkomt met de bevindingen uit het onderzoek van Beckman, Hagquis en Hellström (2013).

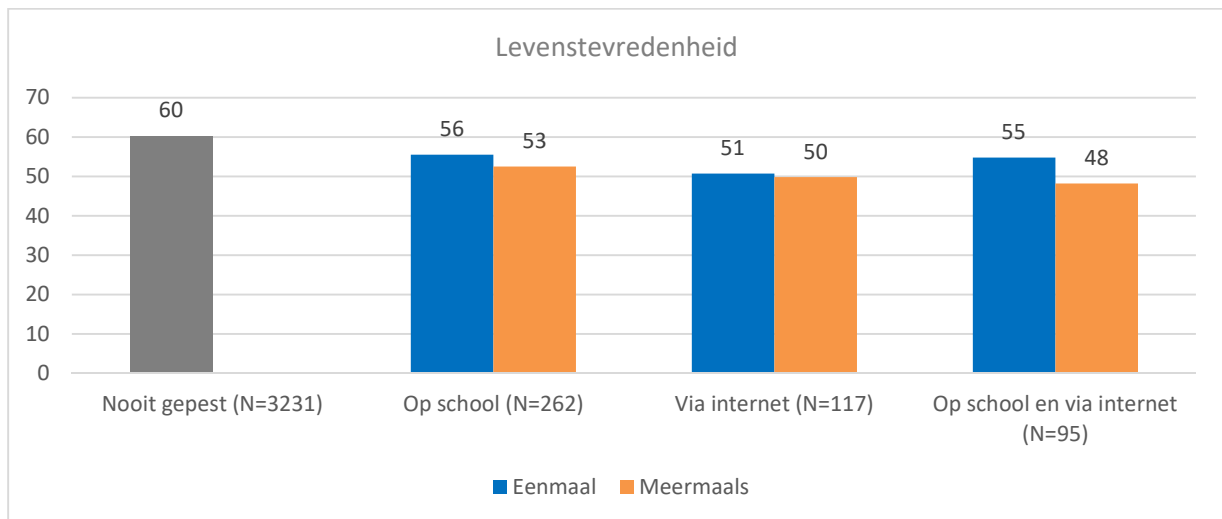
Figuur 2. Overlap tussen slachtoffers van pesten op school en pesten via internet

Het idee dat cyberpesten vaak voorkomt en zorgt voor veel 'nieuwe' slachtoffers naast deze van klassiek pesten, dient op basis van bovenstaande data bijgevolg bijgesteld te worden voor de grootstedelijke jongeren die schoollopen in de tweede en derde graad van het Nederlandstalig secundair onderwijs.

3. Levenstevredenheid van slachtoffers van (cyber)pesten

Uit de literatuur blijkt dat (cyber)pesten negatieve gevolgen kan meebrengen voor de betrokken adolescenten, onder andere een verlaagde levenstevredenheid (Moore, 2011; Olweus, 2012). Om impact van (cyber)pesten bij de grootstedelijke jongeren na te gaan wordt levenstevredenheid weergegeven aan de hand van een schaal (van 0 tot 100). Een hoger gemiddelde wijst op een hogere levenstevredenheid. In figuur 4 wordt de levenstevredenheid vergeleken onder slachtoffers van zowel klassiek pesten als cyberpesten. Hierbij wordt eveneens een onderscheid gemaakt tussen diegenen die één keer en diegenen die meer dan één keer gepest werden de afgelopen 12 maanden. Hieruit blijkt dat de levenstevredenheid van jongeren die nooit gepest werden de afgelopen 12 maanden hoger ligt dan die van leerlingen die wel (eens) gepest werden. Daarnaast valt op dat de levenstevredenheid bij de jongeren die meer dan één keer gepest werden, lager ligt dan dat van leerlingen die slecht eenmalig te maken kregen met pestgedrag. Deze resultaten liggen ook in lijn met de negatieve associatie die

vastgesteld werd tussen levenstevredenheid en slachtoffers van (cyber)pesten in voorgaand onderzoek (Moore, 2011; Varela, 2018).

Figuur 3. Levenstevredenheid bij slachtofferschap van (cyber)pesten

4. Verder lezen?

Beckman, L., Hagquist, C., & Hellström, L. (2013). "Discrepant Gender Patterns for Cyberbullying and Traditional Bullying – An Analysis of Swedish Adolescent Data". *Computers in Human Behavior*, 29, pp. 1869-1903.

Livingstone, S., & Smith, P. (2014). "Annual Research Review: Harms Experienced by Child Users of Online and Mobile Technologies: The Nature, Prevalence and Management of Sexual and Aggressive Risks in the Digital Age." *Journal Of Child Psychology And Psychiatry*, 55(6), pp. 635-654.

Moore, P.M., Huebner, E.S., & Hills, K.J. (2012). "Electronic Bullying and Victimization and Life Satisfaction in Middle School Students". *Social Indicators Research*, 107(3), pp. 429-447.

Olweus, D. (1993). *Bullying at school: What we know and what we can do*. Oxford: Blackwell.

Olweus, D. (2012). "Cyberbullying: An overrated phenomenon?". *European Journal of Developmental Psychology*, 9(5), pp. 520-538.

Symons, K., Ponnet, K., Walrave, M., & Heirman W. (2018). "Cyberpesten Bij Jongeren: Maken Ouders Een Verschil?". *Kind en adolescent*, 39, pp. 22-40.

Varela, J.J., Guzman, J., Alfaro, J., & Reyes, F. (2018) "Bullying, Cyberbullying, Student Life Satisfaction and the Community of Chilean Adolescents." *Applied Research in Quality of Life*, 14(3), pp. 705-720.